

HANDBOEK
TEN DIENSTE VAN DE
SUIKERRIET-CULTUUR
EN DE
RIETSUIKER-FABRICAGE
OP JAVA

ZEVENDE DEEL
(TEKST)

ONKRUIDFLORA
DER JAVASCHE SUIKERRIETGRONDEN
DOOR
C. A. BACKER.

Uitgegeven door de Vereeniging het Proefstation
voor de Java-Suikerindustrie.



Druk: H. van Ingen, Soerabaia 1934.



knol van 2—4 cm. middellijn, die in zijn bovenhelft koordvormige zijwortels draagt en vaak ongesteelde zijknolletjes voortbrengt. 0,10—0,45. Jan.—Dec. West- tot Oost-Java, van de laagvlakte tot op \pm 1000 m. zeehoogte, op zonnig of licht beschaduwde, bij voorkeur vochtig terrein, langs wegen en dijken, op grasvelden en erven, op akkers en in tuinen, in licht bosch, plaatselijk dikwijls in vrij groote hoeveelheid, maar ook dan doorgaans in verspreide exemplaren.

Tijdens den slechts één dag durenden bloei verspreidt de plant een onaangename geur. De plant is vaak verward geworden met de in Ned.-Indië nog niet aangetroffen, in continentaal Azië tehuis behorende *T. divaricatum* DECAISNE, die gemakkelijk te onderscheiden is aan de *opgerichte* rudimentaire bloemen.

71. CRYPTOCORYNE FISCH.

Kolven alleenstaand; kolscheede met buisvormigen voet en uitgespreiden top; de buis onmiddellijk boven de kolf van binnen met een onlaag gericht tongetje, dat de meeldraden overdekt; het bovenst deel vlak, geplooid of gewrongen; de scheede na den bloei geheel afvallend. Kolfas veel korter dan de scheede, dun, aan den voet ♀ bloemen dragend, daarboven naakt, boven het naakte deel bezet met ♂ bloemen, boven de hoogste ♂ bloemen verlengd in een kort, dik, kegelvormig aanhangsel, dat met de kolscheede samenkleeft. Bloemen naakt. Vruchtbeginsels in één krans om den voet der kolfas gezeten, 4-hokkig, doch onderling vergroeid tot een ∞ -hokkig vruchtbeginsel, elk gekroond door een opgerichten-teruggekromden, dikken stijl. Eitjes in elk hokje ∞ , in den binnenhoek van het vruchtbeginsel opeengedrongen, het hokje verder opgevuld met lange haren. Helmknoppen opeengedrongen, vrij, zittend, afgeknot, 2-hokkig; hokjes openspringend met een eidelingsche porie, waaruit het stuifmeel als een cilindrische massa naar buiten treedt. Vruchten vergroeid tot een samengestelde, ∞ -hokkige vrucht, welke ten slotte van boven naar onder schotverdeeld openspringt; vruchtkleppen vleezig. Zaden ∞ , met zeer dunne zaadhuid; kiem veelbladig.—Bladeren aan een onderaardschen wortelstok opeengedrongen; bladsteel, aan den voet tot een scheede verbreed; schijf eirond, langwerpig, lancet- of lijnvormig, vinnervig met krachtige middennerf en dunne zijnerf. Kruidachtige moeras- of waterplanten met onderaardsche uitloopers.

181. Cryptocoryne ciliata FISCH.

Kolven opgericht, door een 15—50 mm. langen, binnen de bladscheeden verborgen steel gedragen. Buisvormig deel der kolscheede 15—35 cm. lang, aan den voet over een lengte van 12—15 mm. eenigszins verwijd, bleek met paarse aderen en streepjes, vleezig, in den wand met vele luchtkamertjes, van binnen dicht bezet met papilachtige haren, met zeer scheeven mond overgaand in het uitgespreide bovenst deel; dit bovenst deel eirond-lancetvormig, vrij spits, met teruggekromde, in lange, franjeachtige, paarse slippes verdeelde randen, 6—10 cm. lang, zonder de slippes 2—3 cm. breed, vleezig, met groengelen voet, naar boven vuilpaars, sterk wrattig-gekroesd, stinkend. Kolfas in den verwijden voet der scheede verborgen. Vruchtbeginsels 6—8, tot een overlans gevoord geheel vergroeid, groen, zonder de stijlen 3—4 mm., met inbegrip van deze 5—6 mm. hoog. Kolfas boven de vruchtbeginsels in een 4—9 mm. langen, dunnen, naakten steel verlengd, daarboven over een lengte van 4—7 mm. dicht bezet met gele helmknoppen. Rijpe vrucht, tengevolge van het afvallen der lagere bladeren, aan den voet van het bladrozet geplaatst, schuin

opstaand, ei-bolvormig, ten slotte zwart, $2\frac{1}{2}$ —3 cm. lang, 6—8-kleppig openspringend. Zaadhuid zeer dun, doorschijnend, bij het openspringen der vrucht reeds gebarsten en de ver ontwikkelde, lichtgroen gekleurde jonge plant ten deele vrij latend; de bladeren dezer jonge plant priemvormig, aanvankelijk sterk naar binnen gekromd, weldra schuin opstaand of uitgespreid, 15—25 mm. lang.—Wortelstok stevig, vertikaal, door de litteekens der afgevallen bladeren geringd, aan den voet van elk blad met een krans van tongvormige aanhangsels, onderaardsche, korte uitloopers voortbrengend, welke aan den top tot een nieuw individu uitgroeien. Bladeren in kleinen getale tot een rozet opeengedrongen, opgericht, dimorf; het onmiddellijk op een bloeiwijze volgende blad zittend, scheedeachtig, zonder schijf, aan het naar de bloeiwijze gedeelte van den voet overlans gevoerd, 12—16 cm. lang; de andere bladeren gesteeld; steel 15—40 cm. lang, dik, nagenoeg rolrond, van binnen met vele luchtkamertjes; schijf lancetvormig met spitsen voet en top, gaafrandig, met van onder zeer sterk uitspringende middennerf en talrijke schuin opstaande zijnerf, dunvleezig, kaal, 20—40 cm. bij 5—10 cm. Moeraskruid. 0,35—0,50. Jan.—Dec. West- tot Oost-Java van de laagvlakte tot op \pm 5 m. zeehoogte, vooral aan randen van brakwaterlopen en daar plaatselijk van in gezelligen groei, echter ook wel aan zoet water.

Ook waar de plant veel voorkomt, is het aantal bloeiende individuen vaak zeer gering. Bij of kort na het openspringen der vruchten vallen de jonge plantjes in het water, blijven daar eenigen tijd drijven om vervolgens naar den bodem te zinken, waar zij, onder gunstige omstandigheden, tot wasdom komen.

72. PISTIA L.

Kolven okselstandig, kort gesteeld, klein; kolscheede met buisvormig ingerolden voet en uitgespreiden, door een dwarse insnoering in twee helften gescheiden top. Kolfas aan den voet met de rugzijde der scheede vergroeid, aan den top vrij, aan den voet van het vrije deel met een napvormig omwindsel, tegenover den stempel met een niervormig aanhangsel, aan den voet 1 ♀ bloem dragend, aan den top met 4 of meer in een krans geplaatste ♂ bloemen. Bloemen naakt. Mannelijke bloemen elk uit 1 gesteelden, tweehokkigen helmknop bestaand, welke aan den top met 2 spleten openspringt. Vrouwelijke bloem uit 1 vruchtbeginsel bestaand; vruchtbeginsel zittend, 1-hokkig; zaadlijst de onderhelft van den achterwand van het vruchtbeginsel bekleedend, 4—6 rijen dicht opeengedrongen eitjes dragend; stijl kegelvormig, kort; stempel breed. Bes dunwandig, weinig- tot veelzadig, onregelmatig openspringend. Zaden omgekeerd eivormig; zaadhuid ten slotte gerimpeld; kiemwit overvloedig.—Stengel kort, dik, uit de bladoksels korte uitloopers voortbrengend, welke aan den top een bladrozet vormen. Bladeren opeengedrongen tot een dicht rozet, schuin opstaand, zittend of kort gesteeld, wigvormig, omgekeerd driehoekig of omgekeerd eirond, met afgeknotten of breed afgeronden top, sponsachtig. Losdrijvende waterplanten.

182. Pistia stratiotes L.

Volk s n a m e n. NED. : *Ruiterkroos, Slakroos, Watersla.*
MAL. : *Apoe apoe, Kapoe kapoe.*
SOEND. : *Ki apoe.*
JAV. : *Apon apon, Kadjeng apoe, Kajoe apoe.*
MAD. : *Pëjapëh.*

Kolven opgericht, door een 8—12 mm. langen, langharigen steel gedragen. Kolscheede groenachtig wit, van buiten op den buisvormigen voet en den